

Mustat vihkot, antisemitismi ja natsismi

Mikä on *Mustien vihkojen* paikka Heideggerin tuotannossa?¹ Se selviää ajan mittaan. Tähän asti ne ovat merkinneet pientä mutta tärkeää siirtymää keskustelussa Heideggerin suhteesta natsismiin. Heidegger oli natsi ja antisemitti.² Siitä ei pääse yli eikä ympäri. Jäljelle jäävät kysymykset natsismin laadusta ja Heideggerin natsismin ja ajattelun suhteesta. *Vihkojen* jälkeen Heidegger-apologeettien ja -fanien pitää joko erottaa Heidegger henkilönä Heideggerista filosofina ja tehdä kahtiajakoa hyvään ja pahaan hänen filosofiansa sisällä, tai erottaa Heideggerin natsismi palomuurilla muista natsismeista. *Vihkojen* toimittaja Peter Trawny on etulyöntiasemastaan aloittanut pelin kutsumalla Heideggerin näkemystä ”olemishistorialliseksi antisemitismiksi”³. Toiset ovat äänestäneet jaloillaan, kuten Meßkirchissä päämajaansa pitävän Heidegger-seuran puheenjohtaja Günter Figal, joka erosi tehtävästään.⁴

Heideggerin filosofinen ponsi oli löytää polkuja ajatteluun, joka kutsuu ja velvoittaa, kaiken vapaasti leijuvan liberaalin filosofeeraamisen sijaan ja jälkeen.⁵ Velvoittavuus ja sitoutuminen tarkoittavat, että ihmisen ja ajattelun – ja politiikan ja filosofian – välillä on välttämätön yhteys. Miksi kukaan hakisi nimenomaan natsismista puhdistetulta Heideggerilta esimerkiksi oppeja ihmisen maailmassaolemisesta tai ekologisesta huolesta, kun nämä löytyvät helpommin myös selvästi ei-antisemitistisiltä ajattelijoilta? Huonosti sulateltu kevyt-Heidegger käy *Vihkojen* jälkeen epäuskottavaksi ja käyttökelvottomammaksi. Koska sitä on liikkeellä paljon, ovat *Vihkojen* skandaaliaallot vasta alussa.

Vastaavaan päätyy kysymällä: entä jos Heidegger ei olisi ollut natsi? Siinäkin tapauksessa hän olisi ollut mielenkiintoinen *Dasein*-filosofi ja merkittävä tieteellisen maailmankuvan kriitikko. Heideggerin aintulaatuisin anti on kuitenkin perinpohjaisesti mietitty ja filosofian historiaan juurrutettu kokonaisvaltainen näkemys ihmisolemisen muutoksesta, niin yhteisön kuin yksilönkin tasolla, niin poliittisesti kuin eksistentiaalisestikin. Tämä vallankumouksellisuus ja ajattelun yhtenäisyys menetetään, jos Heideggerista karsitaan vuonna 1966 tehdyn *Spiegel*-haastattelun tunnustus: ”Ratkaiseva kysymys minulle nykyään on, miten ja millainen poliittinen järjestelmä voidaan nykyiselle tekniselle aikakaudelle osoittaa.”⁶ Slavoj Žižek provosoi esiin samaa näkökulmaa väittämällä, että vuonna 1933 Heidegger otti oikean askeleen lähtemällä mukaan päivänpolitiikkaan; oikean askeleen, mutta Žižekin mielestä väärään suuntaan⁷. *Vihkot* kertovat, että Heidegger katui yli-innokkuuttaan. *Vihkot* ja koko muu tuotanto puolestaan toistavat, että natsismi oli viime vuosisadan liikkeista ainoa, jota Heidegger piti

aidosti poliittisena eikä pelkästään teknologisen maailmanymärryksen mekaanisena ja itsetiedottomana laajentumispyrkimyksenä.

Heideggerin poliittisen ajattelun ja toiminnan liittäminen hänen muuhun ajatteluunsa ei kuitenkaan tarkoita Heideggerin ajattelun palauttamista hänen henkilöönsä. Heideggerilainen filosofi ei voi olla leipäpappi, mutta ajattelua ei silti voida johtaa persoonasta tai selittää psykologialla. Heideggerin psykologian ymmärtäminen voi olla erinomaisen mielenkiintoinen tehtävä, mutta se ei valitettavasti auta jatkamaan Heideggerin ajattelun polkuja. Kiusaus on suuri, koska *Vihkot* ovat psykologisesti paljastavinta Heideggeria. *Vihkoissa* Heidegger on pajallaan, kehittelemässä aiheita, palaamassa asioihin yhä uudestaan, päästään välillä ohjaket löysälle. Esimerkiksi kuvaukset rehtorivuoden alkuinnostuksesta⁸ ja loppukatkeruudesta⁹ ovat paikoitellen piinaavan paljastavia, ikään kuin lukisi jonkin *Seiska*-lehden filosofiteemanumeroa. Psykologista pohdiskelua on jatkettu muun muassa kysymällä, miksi Heidegger ylipäätään halusi *Vihkot* julkaistavaksi. Moni on tätä tirkistelyreikää kaivannut ja moni varmaan myös toivoo, ettei olisi takahuoneeseen koskaan nähnytään. Kenties on tyydyttävä huomioon, että vaikka Heidegger sodan jälkeen vältti politiikasta puhumista, hän ei rauhoittanut lukijoidensa hermoja katumalla natsismiaan vaan päinvastoin toistuvasti korosti liikkeen merkitystä.

Antisemitismi

Trawnyn (2014) argumentti kuuluu, että antisemitismi oli erottamaton osa Heideggerin filosofian kudosta, mutta olemishistoriallisena se oli hyvin erilaista kuin natsien antisemitismi. Karut ja naiivit natsit ym-

”Nimenomaan olemishistoriallisena Heideggerin antisemitismi on – jos mahdollista – biologista ja kulttuurista muotoa loukkaavampi.”

märsivät rodun enemmän tai vähemmän biologisena ominaisuutena, mikä oli Heideggerille vääränlaista metafysiikkaa. Sen sijaan Heidegger näki juutalaisuuden vaarana, koska juutalaiset ennen muita levittivät liberaaleja arvoja heikentäen saksalaisten historiallista itseyttä ja vahvistaen modernia vapaasti leijuvaa ja laskennallista maailmankuvaa.

Trawnyn perustelu pitää hyvin eikä vähiten siksi, koska Heidegger itse erottaa *Vihkoissa* oman ”henkisen” natsisminsa virallisesta variantista.¹⁰ Samalla niin Trawnyn kuin Heideggerinkin argumentti jättää pahoja katvealueita. Huomion keskittäminen antisemitismiin ja biologisen antisemitismin pitäminen jonkinlaisena natsismin ytimenä hukkaa natsismin ja Heideggerin ajattelun muut syvät yhteydet. Niihin kuuluvat esimerkiksi käsitykset kamppailun ja vihollisen merkityksestä, johtajuuden ja esikuvallisuuden välttämättömyydestä, keskustasta ja hierarkkisuudesta.¹¹ Argumentti kadottaa myös näkyvistä virallisen natsismin ei-biologiset piirteet. Yksinkertaistaen: Heidegger ei pelastu antisemitismi-syytökseltä sillä, ettei hänen antisemitisminsä perustu biologiaan eikä kulttuuriin tavanomaisesti ymmärrettyinä. Kun ”semiittiset kansat” ovat Heideggerin mielestä olemisen paljastamiseltaan erilaisia kuin muut, kun ne siis kokevat ja elävät erilaisessa maailmassa, ja kun tämä seikka on Heideggerin mielestä laskettava heitä vastaan, on Heideggerin antisemitismi selvää.¹²

Heideggerin puhe ”maailmanjuutalaisuudesta” (*Weltjudentum*) viittoilee Trawnyn huomaamaan tapaan, että Heidegger ajatteli juutalaisuutta paitsi erillisenä kansana, jolla historiallisuutensa vuoksi on kaikkien muiden kansojen lailla oma olemisenymmärryksensä, myös erityisen ohjelmallisena ja tavoitteellisena ilmiönä, oli ohjelmallisuus sitten tietoinen ”salaliitto” tai ei. Heideggerin

mukaan kysymys ”maailmanjuutalaisuudesta” vaatii vastausta siihen, miten on ylipäätään mahdollista pitää olemisenunohtamista maailmanhistoriallisena tehtävänä:

”Maailmanjuutalaisuuden roolia koskeva kysymys ei ole rasistinen kysymys vaan metafyyminen kysymys siitä inhimillisen olemisen laadusta, joka voi täysin pidäkkeettömästi ottaa maailmanhistorialliseksi tehtäväkseen kaiken olevaisen repimisen irti olemisesta.”¹³

Ehkä joku toivoo Heideggerin antisemitismin erikoislaatuisuuden korostamisen pelastavan, mitä pelastettavissa on. Ehkä edelleen nimenomaan antisemitismiin keskittyminen natsismin sijaan viittailee pitkään antisemitismin historiaan, jonka yhteydessä Heideggerin ajattelu näyttäytyy vähemmän poikkeavana. Mutta näissä maisemissa suo ja vetelä ovat kovin lähellä toisiaan. Nimenomaan olemishistoriallisena Heideggerin antisemitismi on – jos mahdollista – biologista ja kulttuurista muotoa loukkaavampi: Heideggerin mukaan juutalaiset *ovat* eri tavalla kuin esimerkiksi saksalaiset. Olemisen erilaisuus näkyy esimerkiksi maailmattomuutena, karkeasti sanottuna juurettomuutena, joka ei piittaa aikojen ja paikkojen erityislaatuudesta:

”Jättimäisyyden [*Riesig*] kätkeyimpiä ja kenties vanhimpia hahmoja on se laskemisen, kaupittelemisen ja sekoittumisen hiottu taito, johon juutalaisuuden maailmattomuus perustuu.”¹⁴

”Jättimäisyys” puolestaan on Heideggerin tapa kuvata viime vuosisadalla kukkaan puhkeavaa läpironalisoitunutta ja pidäkkeetöntä kaiken masinointia. Ja yllättääkö sitten, että hänen mukaansa juutalaisuus on erityisen sovelias tähän tehtävään:

”Juutalaisuuden tämänhetkinen voima puolestaan perustuu siihen, että länsimaiden metafysiikka, erityisesti modernissa muodossaan, antoi kiinnittymiskohdan tyhjän rationaalisuuden ja laskennallisuuden valmisteleminen [...]”¹⁵

Nimenomaan tyhjä laskennallisuus ja rationaalisuus edustavat maailmankuvaa, johon kuuluu biologistinen rotuajattelu:

”Juutalaiset ovat *korostuneen laskennallisen lahjakkuutensa* vuoksi ’eläneet’ jo pitkään rotuperiaatteen mukaisesti [...]”¹⁶

Näin ollen se, että rotuperiaatteesta on tullut historiaa johtava teema, ei Heideggerin mukaan ole poliitikkojen keksintöä vaan seurausta olemishistoriallisesta kehityksestä, masinoinnin mahdin kasvusta, joka nostattaa samalla maailmanjuutalaisuuden valtaa. Tätä näkemystä voi hyvällä syyllä kutsua ”olemishistorialliseksi”, mutta ei se silti kovin paljoa eroa tavanomaisemmasta antisemitismistä, jossa modernisoituvan maailman juurettomuus ja kosmopoliittisuus, talouden finansialisoituminen ja universalisoivan tieteellisen rationalismin nousu nähdään kielteisinä juutalaisuuden ilmentyminä.

Sodan jo ollessa käynnissä Heidegger tiivistää käsityksensä modernin huipentumisesta muutama riviin, joissa voi kuulla jopa harvinaista synkäsuloista huumoria:

”Länsimaiden tulevaisuus modernin täydellistymisen aikana: preussilaisesti virtaviivaistettu ehdoton yliamerikkalaisuus.

Kansalainen ei enää ’lomaillakseen’ matkusta Rivieralle, vaan yritysjohtaja lentää Borneoon tai porojahtiin Suomeen.”¹⁷

Natsismi

Heideggerin natsismin ja antisemitismin taustalla on osittain erilaisia tekijöitä. Natsismi liittyy läheisemmin käsitykseen politiikasta ”*poliksen* keskustan” suuntaan kääntyvänä, keskihakuisena toimintana, jossa arvojärjestys (*Rang*) ja johtajuus ovat ratkaisevia. Antisemitismi puolestaan juurtuu käsitykseen olemisenymmärrysten historiallisuudesta ja kielisidonnaisuudesta sanan laajassa mielessä. Heideggerin ajattelusta olisi kuitenkin hyvin vaikeaa rakentaa ei-antisemitististä natsismia tai ei-natsista antisemitismia, koska natsismin ja antisemitismin taustavoimat kietoutuvat yhteen ajatuksessa länsimaiden historiasta teknologisoitumisen jatkumona, josta voidaan poiketa vain ’toisen alun’ (*andere Anfang*) kautta.¹⁸ Heideggerille natsismin suuruus ja historiallinen ainutlaatuisuus piili siinä, että se tarjosi uuden olemisenymmärryksen, joka avautui rohkeiden ja päättäväisten tekojen kautta elävöittäen eurooppalaisen perinteen.¹⁹ Uutta alkua luonnehtivat johtaja–seuraaja-rakenteen luoma toveruus ja arvojärjestys, joka ylittää inhan individualismin, ja koko kansan läpäisevä tahdon ja päämäärän terästyminen, jolla saksalaisen historian merkitys luodaan uudelleen.²⁰ Juutalaisuus, bolševismi ja amerikkalaisuus

olivat kaikki erilaisia muotoja eurooppalaisen ainutlaatuisuuden hukkaamisesta tai mitätöimisestä jättimäisen yhtenäistymisprosessin alle.²¹

Entä jos nämä Heideggerin natsismille läheiset ajatukset ovat erottamattomalla tavalla kiinni kevyt-Heideggerissa, jonka monet haluavat tuekseen? Yksityiskohdat ovat vaikeita ja ratkaisevia, mutta vaaran hahmo on silti selvä. Usein Heideggerista halutaan vankka tiedekritiikki ja laajemman kokemuspohjaisen ihmisolemisen kuvaus. Kuten suorapuheisimmat liberaalit kriitikot Richard Wolin (2003) ja Emmanuel Faye (2009) korostavat, Heidegger on kuitenkin hylännyt yleispätevät järjen kriteerit suorasanaisesti jo *Olemisessa ja ajassa*, 30-luvusta puhumattakaan. Lisäksi Heidegger nojaa olemishistorialliseen näkemykseen, jossa ihmisyyttä muovaavat ylyksilölliset ja esiloogiset tekijät, joista hän esittää vuosien 1933–1934 seminaareissa avuliaasti listan: toiminta, päättäväisyys, historiallisuus, kanssaoleminen.²² Tämän jälkeen ei ole mitään takeita, etteikö olemishistoriallinen virta veisi pikemmin kohti SS- kuin hippileiriä. Ei ole takeita etteikö veisi, eikä myöskään ole mitään itsestäänselvää syytä, miksi yksi olisi parempi kuin toinen. Pikeminkin kun tähän yleispätevän *logoksen* hylänneeseen näkemykseen lisätään vielä Heideggerin vahva luotto hierarkkisesti ja esikuvallisesti johdetun kansan historialliseen tehtävään, on helppo kuvitella olosuhteet, joissa velvoite on nimenomaan historiallisen olemisenpaljastumisen eli lyhyesti sanottuna elämäntavan ja maailman kokemisen muodon suojaaminen ja avaaminen, vaikka sitten väkivaltaisesti – eksistentiaalisena kamppailuna, jossa olemisen suuruus tai pienuus ratkeaa.

Liberaali kritiikki on oikeassa siinä, että mitä kevyemmin Heidegger otetaan käyttöön, sitä suurempi on vaara, että mukana tulee pahaenteistä materiaalia, jota käyttöönottaja ei huomaa. Mitä kevyemmin Heideggerinsa ottaa ja mitä lutuisempaan *Dasein*-filosofiaa pitää, sitä todennäköisemmin ei tiedä, mitä on tekemässä. Ahdistus- ja huolifilosofiaan kätkeytyy huoli kansasta, teknologian ylittämiseen kätkeytyy esikuvallisen johtajuuden merkitys, subjekti-kritiikki vie liberaalit ihmisoikeudet. Sama pätee toisinkin päin. Mitä tarkemmin ja tietoisemmin hyväksyy Heideggerin ajattelun, sitä kiireellisemmin on selityksen velkaa: miten voi väittää, että natsismi *ei* ollut lupaava poliittinen liike – olettaen tietysti, että haluaa näin väittää. Žižekin ansioksi on laskettava haasteeseen vastaaminen. Kun Žižek hyväksyy Heideggerin analyysin ihmisen rajallisuudesta ja merkityksen luomisen historiallisuudesta, eli ajattelun syväpoliittisuudesta, hänen on osoitettava, miten näistä lähtökohdista päästään vasemmistolaiseen politiikkaan vailla historiallista determinismia tai ylihistoriallisia ihanteita.

Laajemmassa valistuksellisen filosofian ja vastaanottohistorian näkökulmasta *Vihkojen* saama huomio on lievästi masentavaa. On hyvä muistaa, että Pariisissa Alexandre Koyrén piirissä Heideggerin natsismi tunnettiin jo 30-luvulla.²³ Stefanos Gerolaunoksen kokoamien tietojen mukaan jo silloin aiheesta ranskaksi kirjoittivat ainakin Arnaud Dandieu, Maurice de Gandillac, Paul Nizan ja Henri Thielemans, kun puolestaan Jean Wahl

käsitteli asiaa luennoillaan²⁴. Tekee mieli kysyä, kuinka monta kertaa ja kuinka pitkän aikaa jokin asia voi ja saa tulla yllätyksenä? On vaikea kuvitella, että Heideggerin natsismin käsittelyn vastustus syntyisi pelkästään mannermaisen filosofian päivätajunnassa.

Koyrén piiriin kuulunut Georges Bataille aloitti 30-luvulla keskenjääneen kirjakäsikirjoituksen otsikolla *La critique de Heidegger. Critique d'une philosophie du fascisme* ja kirjoitti Heideggeria mainitsematta loisteliaan artikkelin fasismin psykologisesta rakenteesta²⁵. Artikkelissaan Bataille, joka Heideggerin tapaan hylkää *logoksen* ja haakee voimaa ”heterogeeniseksi” kutsumistaan aineksista, tunnistaa, että fasismi on liikkeellä näillä kokemuksellisesti voimakkailla oikean ja vasemman käden pyhyden vesillä. Bataillen mukaan fasismi, kuten hänen etsimänsä suureni kokemus, ei palvele järjen ja hyödyn muotoja – yksi mahdollinen muotoilu sille, mikä fasismissa lupaa teknologian ylittämistä. Bataillen mukaan fasismin virhe on kui-

tenkin heterogeenisen energian ohjaaminen yhden pisteen kautta, ja tuon yhden pisteen luominen hierarkian avulla, koska hierarkia samalla merkitsee paradoksaalista tarvetta puhdistaa heterogeeninen aines homogeeniseksi. ”Piste” on juuri Heideggerin toivoma johtaja, imperaattori, joka asemallaan ja karismallaan tekee surkeasta rääsyläisten koelmaasta tavoitteellisen ja taistelevan armeijan. Bataillen vastalause on yksinkertainen:

”Tässä suhteessa on mahdollista väittää – muita poliittisia näkökantoja ennalta tuomitsematta – että imperatiivisten muotojen toteuttaminen ilman minkäänlaisia rajoja merkitsee aina sitä, että ihmisyyttä kielletään sen omien sisäisten vastakohtien leikistä riippuvaisena arvona.”²⁶

Jos Heideggerin näkemys ihmisolemisen ei-subjektivisena ja historiallisena otetaan vakavasti, Bataillen kritiikkiä ei ole vielä kukaan ylittetty.

Viitteet

- 1 Martin Heidegger 2014a–c.
- 2 Mitä tahansa kelvollista ja johdonmukaista natsismin (esimerkiksi ”kansallissosialistisen puolueen tai liikkeen jäsen, joka aktiivisesti osallistui vallankumoukseen ja sen tavoitteiden saavuttamiseen”) ja antisemitismiin (esimerkiksi ”näkemys, jonka mukaan juutalaisuus – biologisesti, kulttuurisesti tai olemishistoriallisesti – määriteltynä ryhmäidentiteettinä on pääsääntöisesti kielteinen ja vastustettava”) määritelmää käyttäen. Tietenkin voidaan hyvin inhimilliseen tapaan käyttää määritelmää, joka sallii poikkeustapaukset. Esimerkiksi Hannah Arendt (1969) sallii historiallisen suurille filosofeille erehdykset, joita hän muissa kritisoi.
- 3 *seinsgeschichtlicher Antisemitismus*, Trawny 2014.
- 4 Kopitzke 2015.
- 5 Rehtoriaikanaan Heidegger asettaa yliopistosta puhuessaan *vapautumisen* vastakohtana tavoitteeksi suoraan *sitoutumisen* tai jopa *sitomisen*: ”Wir treten in ein Zeitalter, das uns wieder in die ursprünglichen Mächte überlieferungshaft binden muß. Nicht die *befreiende* Gestaltung im Werk, sondern die *bindende* zurückbauende Erwirkung [...]” (GA94, 125). Hän jatkaa varmemmaksi vakuudeksi, että sitominen tapahtuu veren ja maan, ei puhtaan hengen, tasolla: ”Der Entwurf löst sich nicht ab zu reinem Geist, sondern öffnet und bindet erst Blut und Boden zu Handlungsbereitschaft und Wirk- und *Werkfähigkeit*.” (GA94, 127).
- 6 Heidegger 1995, 11.
- 7 Žižek 2007.
- 8 ”Suuri kokemus ja onni, että Führer on herättänyt uuden todellisuuden, joka antaa ajattelullemme oikean uran ja iskuvoiman. Muuten ajattelumme olisi kaikessa perusteellisuudessaankin jäänyt

- itsensä kätköihin ja olisi vain vaivoin saanut vaikutettua. Kirjallinen elämä on loppunut.”; ”Die große Erfahrung und Beglückung, daß der Führer eine neue Wirklichkeit erweckt hat, die unserem Denken die rechte Bahn und Stoßkraft gibt. Sonst wäre es bei aller Gründlichkeit doch in sich verloren geblieben und hätte nur schwer zur Wirkung hingefunden. Die literarische Existenz ist zu Ende.” GA94, 111.
- 9 ”Ohjelmat ja ohjeistukset ovat hyödyttömiä, kun ei ole ihmisiä, joilla on suunta sisällään; on aika hylätä yliopiston näennäisvallankumous.”; ”Programme und Einrichtungen sind nutzlos, wenn keine Menschen da sind, die eine innere Richtung in sich tragen; es ist an der Zeit, die Scheinrevolution der Universität abzublasen.” GA94, 147.
- 10 Heidegger erottaa vulgaarinatsismin omasta natsisimistaan (GA94, 121, 124, 130–134, 142) ja kritisoi biologista rasismia (GA94, 188, 189, 351, 472).
- 11 Aina yltiöpäiseen valtiouskoon asti: ”Valtio on todellisin todellisuus, jonka on uudella, alkuperäisellä tavalla annettava kaikelle olemiselle uusi merkitys. Ihmisoleminen korkein toteutumismuoto on valtio.”; ”Der Staat ist die wirklichste Wirklichkeit, die in einem neuen, ursprünglichen Sinn dem ganzen Sein einen neuen Sinn geben muß. Die höchste Verwirklichung menschlichen Seins geschieht im Staat”. Sit. Faye 2009, 149.
- 12 Tarvitaan äärimmäistä kovakorvaisuutta, jotta ei kuulisi esimerkiksi alla lainaissa Heideggerin näkemyksissä juutalaisuuden halveksuntaa, mutta sekin toki onnistuu, ks. esim. Fédier 2014.
- 13 ”Die Frage nach der Rolle des Weltjudentums ist keine rassische, sondern die metaphysische Frage nach der Art von Menschentümlichkeit, die schlechthin ungebunden die Entwurzelung alles

- Seienden aus dem Sein als weltgeschichtliche ‘Aufgabe’ übernehmen kann.” (GA96, 243). Heidegger ei kavahda edes väittämästä, että juutalaisten oletettu kykenemättömyys olemishistorialliseen päättäväisyyteen oli synnä Husserlin filosofisiin puutteisiin: ”Mitä alkuperäisemmiksi ja alkuunsaattavaisemmiksi ratkaisut tulevat ja kysymykset käyvät, sitä tavoittamattomampia ne ovat tälle ’rodulle’. (Niinpä Husserlin askeleella fenomenologiseen tarkastelutapaan, jotta psykologiset selitykset ja historiallisten käsitusten selvittely voidaan syrjäyttää, on pysyvää merkitystä – mutta silti askel ei lainkaan yllä olemuksellisten ratkaisujen alueelle, olettaapa se vielä aina etukäteen filosofian historiallisen perinteen.”; ”Je ursprünglicher und anfänglicher die künftigen Entscheidungen und Fragen werden, umso unzugänglicher bleiben sie dieser ‘Rasse’. (So ist Husserls Schritt zur phänomenologischen Betrachtung unter Absetzung gegen die psychologische Erklärung und historische Verrechnung von Meinungen von bleibender Wichtigkeit – und dennoch reicht sie nirgends in die Bezirke wesentlicher Entscheidungen, setzt vielmehr die historische Überlieferung der Philosophie überall voraus).” (GA96, 46–47).
- 14 ”Eine der verstecktesten Gestalten der Riesigen und vielleicht die älteste ist die zähe Geschichtlichkeit des Rechnens und Schiebens und Durcheinandermischens, wodurch die Weltlosigkeit des Judentums gegründet wird.” GA95, 97.
- 15 ”Die zeitweilige Machtsteigerung des Judentums aber hat darin ihren Grund, daß die Metaphysik des Abendlandes, zumal in ihren neuzeitlichen Entfaltung, die Ansatzstelle bot für das Sichbereitmachen einer sonst leeren Rationalität und Rechenfähigkeit [...]” GA96, 46.
- 16 ”Die Juden ‘leben’ *bei ihrer betont rechnerischen Begabung* am längsten schon

- nach dem Rasseprinzip [...]” (GA96, 56). Lainauserkeit ja kursivointi alkuperäisessä tekstissä.
- 17 ”Die Zukunft des Abendlandes im Zeitalter der Vollendung der Neuzeit: ein preußisch gestraffter undebingter Überamerikanismus. Für ’Erholung’ fährt die Bürger nicht mehr an die Riviera, sondern der Wirtschaftsführer fliegt nach Borneo oder zu Rentierjagd nach Finnland.” GA96, 270.
- 18 ”Puhtaan ’metafyysisesti’ (eli olemishistoriallisesti) ajatellen pidin vuosina 1930–1934 kansallissosialismia mahdollisena siirtymänä toiseen alkuun ja annoin sille tämän merkityksen.”; ”Rein ’metaphysisch’ (d.h. syngeschichtlich) denkend habe ich Jahren 1930–1934 den Nationalsozialismus für die Möglichkeit eines Übergangs in einen anderen Anfang gehalten und ihm diese Deutung geben.” (GA95, 408). Heidegger jatkaa toteamalla, että toisen alun uumoileminen sokaisi hänet liikkeen ajamalle totaalille mobilisaatiolle. Hän jatkaa, että natsiliikkeen historiallinen olemus paljastuu vain, jos se erotetaan ”nykyisestä hahmostaan”; ”zeitgenössischen Gestalt und der Dauer dieser gerade sichtbar Form.” (GA95, 408).
- 19 Samoin kuin ensimmäisen maailmansodan jälkeen, myös toisen aikana Heidegger uskoi, että saksalaisten uhri on ollut turha, jollei tuhon keskeltä kasvateta uutta alkua saksalaiselle olemiselle (*Wesen*). (GA96, 256).
- 20 Yksityiskohtaisempi analyysi Heideggerin toivomasta uudesta alusta löytyy teoksesta Vadén 2012, 34–91.
- 21 Ainutlaatuisuuden mitätöinti johtuu Heideggerin mukaan mitättömyyden (ei-mikyyden) kiellostä (tai sanaleikkiä mitättömyyden mikäämisestä): nihilistiset teknologiset näkemykset pitävät eimitään ei-minään, toisin sanoen kuvittelevat ihmisolemisen tai olemisen ylipäätään olevan jotakin tiettyä mikyyttä (esimerkiksi Jumalaa, ulonjääntä, geenejä, rotua, henkeä tms.), ja jättävät huomaamatta olemisen ei-mikyyden.
- 22 GA36/37, 42–43.
- 23 Stefanos Gerolaunos (2006, 7) kertoo Levinaksen kuulleen Heideggerin natsismista jo ennen vuotta 1933.
- 24 Gerolaunos 2006, 8.
- 25 Gerolaunos 2006; Bataille 1989.
- 26 ”A ce sujet, il est possible d’affirmer – sans préjuger de tout autre jugement

politique – que toute réalisation illimitée des formes impératives a le sens d’une négation de l’humanité en tant que valeur dépendant du jeu de ses oppositions internes.” (Bataille 1989, 149)

Kirjallisuus

- Arendt, Hannah, Martin Heidegger ist achtzig Jahre alt. *Mercur*. H. 258, 1969, 893–902.
- Bataille, Georges, La structure psychologique du Fascisme (1933). *Hermès*. No. 5–6, 1989, 137–160.
- Faye, Emmanuel, *Heidegger. The Introduction of Nazism into Philosophy in Light of the Unpublished Seminars of 1933–1935*. Yale University Press, New Haven 2009.
- Fédier, François, Er ist der falsche Verdächtige. *Die Zeit online*, 18.1.2014. Verkossa: www.zeit.de/2014/03/francois-fedier-ueber-martin-heidegger
- Gerolaunos, Stefanos, The Anthropology of Exit. Bataille on Heidegger and Fascism. *October*. No. 117, 2006, 3–24.
- Heidegger, Martin, *Überlegungen II–VI (Schwarze Hefte 1931–1938)*. Toim. Peter Trawny. *Gesamtausgabe*. Toim. Friedrich-Wilhelm von Herrmann. (GA94) Klostermann, Frankfurt am Main 2014a.
- Heidegger, Martin, *Überlegungen VII–XI (Schwarze Hefte 1938/39)*. Toim. Peter Trawny. *Gesamtausgabe*. Toim. Friedrich-Wilhelm von Herrmann. (GA95) Klostermann, Frankfurt/M. 2014b.
- Heidegger, Martin, *Überlegungen XII–XV (Schwarze Hefte 1939–1941)*. Toim. Peter Trawny. *Gesamtausgabe*. Toim. Friedrich-Wilhelm von Herrmann. (GA96) Klostermann, Frankfurt/M. 2014c.
- Heidegger, Martin, *Sein und Wahrheit*. Toim. H. Tietjen. *Gesamtausgabe*. Toim. Friedrich-Wilhelm von Herrmann. (GA36/37) Klostermann, Frankfurt/M. 2001.
- Heidegger, Martin, Enää vain jumala voi meidät pelastaa (Nur noch ein Gott kann uns retten, 1976). Suom. Tere Vadén. *niin & näin* 4/1995.
- Kopitzke, Oliver, Vorsitzender der Heidegger-Gesellschaft zurückgetreten. *Südwestrundfunk* 16.1.2015, Verkossa: www.presseportal.de/pm/7169/2927823/vorsitzender-der-heidegger-gesellschaft-zurueckgetreten
- Trawny, Peter, *Heidegger und der Mythos der jüdischen Weltverschwörung*. Klostermann, Frankfurt/M. 2014.
- Vadén, Tere, *Heidegger, Žižek ja vallankumous*. Gaudeamus, Helsinki 2012.
- Wolin, Richard, *Heidegger’s Children. Hannah Arendt, Karl Lowith, Hans Jonas, and Herbert Marcuse*. Princeton University Press, Princeton 2003
- Žižek, Slavoj, Why Heidegger Made the Right Step in 1933. *International Journal of Žižek Studies*. Vol. 1, No. 4, 2007.

ravintola Telakka

Tullikamarin aukio 3 | 33100 Tampere
03 225 0700 | fax. 03 225 0740
carneval@telakka.eu | www.telakka.eu